

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020. gada 18. februārī Nr.1-12/6

**Pļaviņu novada domes
sociālās aprūpes centra „Pļaviņas”
direktorei Ņ.Maškovai**
nina.maskova@plavinas.lv

Pļaviņu novada domei
dome@plavinas.lv

Zināšanai:
**Latvijas Republikas
Labklājības ministrei
Ramonai Petravičai**
lm@lm.gov.lv

Ziņojums par cilvēktiesību nodrošināšanu Pļaviņu novada domes sociālās aprūpes centrā „Pļaviņas”

Viena no tiesībsarga funkcijām ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību.¹ Tādēļ arī par vienu no prioritātēm tiesībsargs 2019. un 2020. gadā izvirzīja personu ar īpašām vajadzībām tiesību aizsardzību ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās.

Pamatojoties uz augstāk minēto, Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas Prevenzijas daļas vecākā juriste S.Garsvāne un Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas Prevenzijas daļas konsultante sociālajos jautājumos V.Sproģe-Saksone 2020. gada 31. janvārī bez iepriekšēja brīdinājuma² apmeklēja Sociālās aprūpes centru “Pļaviņas” (turpmāk – SAC “Pļaviņas”).

Vizītes laikā Tiesībsarga biroja pārstāvjiem notika sarunas ar SAC „Pļaviņas” direktori Ņ.Maškovu, sociālo darbinieci V.Langenfeldi, kā arī citiem institūcijas darbiniekiem. Papildus Tiesībsarga biroja pārstāvji intervēja atsevišķus institūcijas

¹ Tiesībsarga likuma 11. panta 1. punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/133535-tiesibsarga-likums>

² Tiesībsarga biroja darbinieki veic gan plānotās, gan arī neplānotās vizītes uz ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijām. Nepieciešamības gadījumā, tiek plānotas arī pēcpārbaužu vizītes, kuru laikā tiek vērtēts, vai konkrētās institūcijas administrācija ir ņēmusi vērā tiesībsarga iepriekš norādītās rekomendācijas.

klientus, lai noskaidrotu viņu viedokli par SAC „Pļaviņas” sniegto ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu kvalitāti.

Vizītes mērķis bija pārbaudīt 2018. gada 3. augusta tiesībsarga ziņojumā “*Par cilvēktiesību nodrošināšanu Pļaviņu novada domes sociālās aprūpes centrā “Pļaviņas”*” sniegto rekomendāciju ieviešanu un ar tām saistītos problēmjautājumus.

Apkopojums par SAC “Pļaviņas” konstatētajām neatbilstībām normatīvajiem aktiem un vispārējiem cilvēktiesību standartiem:

Nr.	Tiesībsarga rekomendācijas 2018. gada 3. augusta ziņojumā	Vizītes laikā 2020. gada 31. janvārī konstatētais	Komentāri
<i>Attiecībā uz vispārējiem sadzīves apstākļiem institūcijā:</i>			
1.	Pārstrādāt Pļaviņu novada domes 2016. gada 27. oktobra Sociālā aprūpes centra “Pļaviņas” nolikumu, iekļaujot tajā institūcijas darbības mērķi un uzdevumus, atbilstoši normatīvajos aktos norādītajiem sociālo pakalpojumu sniedzēja pienākumiem.	Rekomendācija izpildīta	Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” nolikums tika pārstrādāts, precizējot un papildinot sociālo pakalpojumu sniedzēja pienākumus (2018. gada 27. septembra grozījumi (protokols Nr. 13, lēmums Nr. 19)).
2.	Rast iespēju nodrošināt normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošanu, attiecībā uz minimālo dzīvojamās telpas platību uz vienu personu ikvienam institūcijas klientam.	Rekomendācija izpildīta daļēji	Saskaņā ar SAC “Pļaviņas” administrācijas sniegto informāciju, rekomendāciju līdz šim nebija iespējams atrisināt vienā no klientu istabām, jo klienti kategoriski atsakās mainīt ierasto vidi un pārcelties uz dzīvi citā istabā. Rekomendācijas iespējamais izpildes termiņš tika pagarināts līdz 2020. gada 3. jūlijam (saskaņots ar Veselības inspekciju).
3.	Izvērtēt institūcijā esošo darbinieku skaitu un kompetenču sadalījumu, kas būtu atbilstošs esošo klientu skaitam un viņu objektīvajām vajadzībām nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās	Rekomendācija nav izpildīta	[1] Vizītes laikā secināts, ka institūcijā pakalpojumus saņem 63 klienti un tiešajā saskarsmē ar klientiem strādāja 12 darbinieki: sociālais darbinieks (1 štata vieta), sociālais aprūpētājs (0,75 štata vieta), sociālais rehabilitētais (0,25 štata vieta), medicīnas māsa (2

	rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai ilgtermiņā.		štata vietas), dienas aprūpētājs (4 štata vietas) un nakts aprūpētājs (4 štata vietas). [2] Ņemot vērā, ka laika posmā no 2018. gada 30. maija līdz 2020. gada 31. janvārim SAC “Pļaviņas” gulošo klientu skaits ir palielinājies no 15 līdz 22 klientiem, Tiesībsarga biroja pārstāvji arī šajā vizītē neguva pārliecību, ka institūcijā strādājošo darbinieku skaits un to iesaistīšana pakalpojuma sniegšanā tiek organizēta tādā veidā, lai visiem institūcijas klientiem nodrošinātu pilnvērtīgu sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju, kā to paredz spēkā esošais normatīvais regulējums³.
<i>Attiecībā uz privātās dzīves neaizskaramību:</i>			
1.	Pārstrādāt un pilnveidot iekšējos noteikumus “Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” iekšējās kārtības noteikumi klientiem”, “Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” nolikums par fizisko personu datu aizsardzību” un “Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” klientu prombūtnes un apmeklēšanas kārtība”.	Rekomendācija izpildīta	[1] SAC “Pļaviņas” direktore Ņ.Maškova 2018. gada 10. septembrī ir apstiprinājusi “Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” iekšējās kārtības noteikumus klientiem”. [2] SAC “Pļaviņas” direktore Ņ.Maškova 2018. gada 10. septembrī ir apstiprinājusi “Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” klientu prombūtnes un apmeklēšanas kārtības iekšējos noteikumus”. [3] SAC “Pļaviņas” direktore Ņ.Maškova 2018. gada 10. septembrī ir apstiprinājusi “Sociālās aprūpes centra “Pļaviņas” privātuma politikas iekšējos noteikumus”.

³ Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 2.2. apakšpunkts un 2.3. apakšpunkts.
Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

2.	Turpināt klientu istabu un koplietošanas telpu kosmētisko remontu.	Rekomendācija izpildīta daļēji	Izvērtējot vispārējos sadzīves apstākļus SAC “Pļaviņas”, secināms, ka klientu istabas un koplietošanas telpas, kuras ir izremontētas, ir labā funkcionālā stāvoklī un estētiski pievilcīgas. Tomēr atsevišķas klientu istabas, koplietošanas telpas, labierīcības un dušas telpas, kuras ilgāku laiku nav remontētas, vizuāli izskatās nepievilcīgas. Minētā problēmjautājuma risināšanā ieteicams iesaistīt SAC “Pļaviņas” starpprofesionāļu komandu.
3.	Turpināt sniegt klientiem nepieciešamo atbalstu, lai klienti (ar funkcionālajiem un garīga rakstura traucējumiem) individualizētu savas istabas un iekārtotu tās mājīgi, maksimāli tuvinot ģimeniskai videi.	Rekomendācija izpildīta daļēji	Vizītes laikā tika secināts, ka kopumā klientiem ir nodrošināta iespēja personalizēt savas istabas, iekārtojot tās pēc pašu vēlmēm. Vairākas klientu istabas izskatījās iekārtotas mājīgā gaisotnē un arī individualizētas (TV, radio, personīgās mantas u.tml.). Tomēr atsevišķu guļošu klientu istabas joprojām ir bezpersoniskas (tikai gultas, skapis un naktsskapīši).
4.	Nodrošināt normatīvajos aktos noteiktās prasības attiecībā uz institūcijas klientu dzimumam, augumam, gadalaikam un individuālajām vajadzībām piemērotu apģērbu un apaviem individuālai lietošanai, regulāri izsniedzot klientiem jaunu un tīru apģērbu un atbilstošus apavus.	Rekomendācija izpildīta daļēji	Vizītes laikā tika secināts, ka ne vienmēr institūcijas klientiem tiek nodrošināta iespēja saņemt jaunu un tīru apģērbu un atbilstošus apavus. Saskaņā ar SAC “Pļaviņas” darbinieku sniegto skaidrojumu, tīrā veļa un apģērbs pārsvarā tiek izsniegts tajās dienās, kad klientiem tiek nodrošināta personīgā higiēna – duša.
5.	Rast iespēju veikt nepieciešamos remontdarbus institūcijas veļas mazgātavas telpās.	Rekomendācija nav izpildīta	Vizītes laikā tika secināts, ka SAC “Pļaviņas” veļas mazgātavas telpas ilgu laiku nav remontētas, kā rezultātā vizuāli izskatās nepievilcīgas.

Attiecībā uz sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju:

1.	Rast iespēju veikt nepieciešamos remontdarbus SAC “Pļaviņas” nodarbību/atpūtas telpā 1. stāvā, lai saskaņā ar normatīvajos aktos noteikto, institūcijas klientiem nodrošināt saturīgas brīvā laika pavadīšanas iespējas, regulāri paredzot nodarbības un aktivitātes.	Rekomendācija izpildīta	Vizītes laikā tika konstatēts, ka ir veikti nodarbību un atpūtas telpas remontdarbi, lai institūcijas klientiem varētu nodrošināt saturīga brīvā laika pavadīšanas iespējas.
2.	Nodrošināt regulāras nodarbības klientiem, atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.	Rekomendācija nav izpildīta	[1] Saskaņā ar SAC “Pļaviņas” nodarbību grafiku, klientiem tiek piedāvātas sekojošas nodarbības: - pirmdienās: 14:00 - 15:00 – radošās darbnīcas; - otrdienās: 10:00 - 11:00 – izziņošanā nodarbība; - otrdienās: 14:00 - 15:00 – grupu vingrošana; - trešdienās: 14:00 - 15:00 – radošās darbnīcas; - ceturtdienas: 10:00 - 11:00 – izziņošanā nodarbība (vienu reizi nedēļā notiek dievkalpojums). [2] Vizītes laikā, izvērtējot klientiem piedāvāto nodarbību skaitu (5 stundas nedēļā), tika secināts, ka SAC “Pļaviņas” 63 klientiem piedāvāto nodarbību klāsts nav atbilstošs viņu individuālajām vajadzībām, funkcionālajām spējām un kognitīvo spēju uzturēšanas nepieciešamībai. Piemēram, Tiesībsarga biroja pārstāvju apmeklējuma laikā tika organizēta viena nodarbība – galda spēles, kurā piedalījās daži klienti. Izvērtējot nodarbību telpā klientiem pieejamās galda spēles – puzzles, šahs, “Cīrks” u.tml., secināms, ka tās ir vienmuļas un nav domātas klientu individuālo radošo prasmju attīstīšanai.

3.	Nodrošināt nepieciešamos apstākļus, lai klienti varētu saturīgi pavadīt laiku.	Rekomendācija nav izpildīta	[1] Vizītes laikā secināts, ka SAC “Pļaviņas” klientiem netiek nodrošinātas iespējas saturīga laika pavadīšanai. [2] Iepazīstoties ar SAC “Pļaviņas” pasākumu plānu 2020. gada janvārim – decembrim, secināms, ka gada griezumā klientiem tiks piedāvāti 17 pasākumi (vidēji – viens pasākums mēnesī). Norādāms, ka normatīvajos aktos ir noteikts sociālā pakalpojuma sniedzēja pienākumus pieaugušo aprūpes institūcijā nodrošināt nepieciešamos apstākļus, lai klienti ikdienā varētu saturīgi pavadīt laiku, tai skaitā arī apmeklējot pasākumus ārpus institūcijas telpām/teritorijas⁴.
4.	Nodrošināt regulāras pastaigas svaigā gaisā, motivējot klientu dalību plānotajās aktivitātēs.	Rekomendācija nav izpildīta	[1] Vizītes laikā atkārtoti secināts, ka visiem SAC “Pļaviņas” klientiem netiek nodrošinātas regulāras pastaigas svaigā gaisā. [2] Vizītes dienā neviens no 62 klientiem netika vests ārā no institūcijas telpām, kā arī netika motivēts doties pastaigā institūcijas teritorijā.
5.	Atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam, nodrošināt korektu individuālās sociālās aprūpes/rehabilitācijas plānu dokumentēšanu, atbilstoši klientu individuālajā funkcionālo spēju novērtējumā identificētajām problēmām.	Rekomendācija nav izpildīta	[1] Vizītes laikā tika secināts, ka SAC “Pļaviņas” administrācijai un atbildīgajiem darbiniekiem joprojām nav vienotas izpratnes par savlaicīgu klientu individuālās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas plānu izstrādāšanu un aktualizēšanu. [2] Tiesībsarga biroja darbinieki izlases veidā pārbaudīja klientu individuālos sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas plānus secinot, ka ieraksti atsevišķu klientu plānos ir identiski. Tādējādi

⁴ Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumu Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem” 57. punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

		secināms, ka SAC “Pļaviņas” klientu individuālajos sociālās aprūpes un rehabilitācijas plānos iekļautās problēmas, mērķi un uzdevumi nav noteikti atbilstoši klientu individuālajā funkcionālā spēju novērtējumā identificētajām problēmām. Turklāt sociālās aprūpes un rehabilitācijas plānos definētie mērķi un pasākumi nav saistīti ar aprūpes un rehabilitācijas procesiem (piemēram, gultas veļas maiņa vai pozitīvās saskarsmes veicināšana), jo tie ir noteikti kā aprūpes institūcijas pienākumi attiecībā uz klientiem nepieciešamā atbalsta sniegšanu, ko paredz normatīvais regulējums⁵. Papildus radās iespaids, ka klientu lietās esošais starpprofesionāļu komandas vērtējums un turpmākās rekomendācijas darbam ar klientu netiek izvērtētas dinamiskā. [3] Tiesībsarga biroja pārstāvji SAC “Pļaviņas” administrācijai un sociālajam darbiniekam atkārtoti sniedza skaidrojumu par klientu individuālās sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas plānu būtību, nozīmi un saturisko ietvaru. Papildus tika akcentēts jautājums par klientiem nodrošinātā pakalpojuma sniegšanas procesa dokumentēšanas nozīmi klientu individuālajās lietās.
--	--	---

Tiesībsarga secinājumi un rekomendācijas

Nemot vērā vizītes laikā konstatētās neatbilstības normatīvajos aktos noteiktajām prasībām, turpmāk tiek sniegtas rekomendācijas cilvēktiesību īstenošanai SAC „Pļaviņas”, norādot konkrētus jautājumus, kuriem nepieciešams pievērst īpašu uzmanību gan SAC „Pļaviņas” administrācijai, gan tās darbu kontrolējošām un uzraugošām institūcijām (Labklājības ministrijai un Pļaviņu novada domei):

⁵ Ministru kabineta 2017. gada 13. jūnija noteikumi Nr. 338 „Prasības sociālo pakalpojumu sniedzējiem”.
Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/291788-prasibas-socialo-pakalpojumu-sniedzjiem>

Attiecībā uz vispārējiem sadzīves apstākļiem institūcijā:

1. Nodrošināt normatīvajos aktos noteikto prasību ievērošanu attiecībā uz minimālo dzīvojamās telpas platību uz vienu personu ikvienam institūcijas klientam visās klientu istabās.
2. Izvērtēt institūcijā esošo darbinieku skaitu un kompetenču sadalījumu, kas būtu atbilstošs esošo klientu skaitam un viņu objektīvajām vajadzībām nepieciešamo sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu nodrošināšanai ilgtermiņā. Nodrošināt, ka darbā ar klientiem iesaistītie SAC "Pļaviņas" darbinieki veic savus tiešos darba pienākumus saskaņā ar amatu aprakstos noteiktajiem uzdevumiem (nav pieļaujama situācija, ka vienīgais sociālais darbinieks ikdienā veic aprūpētāju funkcijas, nodrošinot klientu ikdienas aprūpes un higiēnas procesus).
3. SAC "Pļaviņas" telpās nodrošināt minimālo gaisa temperatūru, atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajām prasībām⁶.

Attiecībā uz privātās dzīves neaizskaramību:

1. Turpināt klientu istabu un koplietošanas telpu kosmētisko remontu, paredzot, ka visās SAC "Pļaviņas" telpās tiks nodrošināti atbilstoši vispārējie sadzīves apstākļi un mājīgums. Vienlaikus nodrošināt klientu istabu aprīkojumu un iekārtojumu atbilstoši klientu individuālajām vajadzībām un funkcionālajam stāvoklim.
2. Turpināt sniegt institūcijas klientiem nepieciešamo atbalstu, lai klienti (ar funkcionālajiem un garīga rakstura traucējumiem) individualizētu savas istabas un iekārtotu tās mājīgi, maksimāli tuvinot ģimeniskai videi.
3. Nodrošināt normatīvajos aktos noteiktās prasības attiecībā uz institūcijas klientu dzimumam, augumam, gadalaikam un individuālajām vajadzībām piemērotu apģērbu un apaviem individuālai lietošanai, regulāri izsniedzot klientiem jaunu un tīru apģērbu un atbilstošus apavus (nav pieļaujama situācija, ka tīrais apģērbs klientiem tiek izsniegts vidēji reizi nedēļā, pēc dušas apmeklējuma).
4. Veikt nepieciešamos remontdarbus institūcijas veļas mazgātavas telpās.

Attiecībā uz sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju:

1. Nekavējoši veikt pasākumus, lai nodrošinātu ikdienas nodarbības klientiem, organizējot klientu kognitīvo spēju uzturēšanu, individuālo un kopīgo prasmju, pašaprūpes, kā arī kustību attīstību veicinošas regulāras nodarbības. Vienlaikus nepieciešams papildināt SAC "Pļaviņas" materiāli tehnisko bāzi, lai pilnveidotu klientiem piedāvāto nodarbību skaitu un arī to dažādību.
2. Nodrošināt nepieciešamos apstākļus, lai klienti varētu saturīgi pavadīt laiku. Paplašināt pasākumu un sabiedrisko aktivitāšu loku, motivēt visus klientus piedalīties aktivitātēs, kā arī nodrošināt klientiem regulāras fiziskās nodarbības.
3. Nekavējoši nodrošināt regulāras pastaigas svaigā gaisā visiem institūcijas klientiem, organizējot šādu iespēju arī gulošiem klientiem.

⁶ Ministru kabineta 2000. gada 12. decembra noteikumu Nr. 431 „Higiēnas prasības sociālās aprūpes institūcijām” 11. punkts. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/13628-higienas-prasibas-socialas-aprupes-institucijam>

4. Nekavējoši nodrošināt regulāru un korektu individuālās sociālās aprūpes/rehabilitācijas plānu dokumentēšanu, atbilstoši klientu individuālajā funkcionālo spēju novērtējumā identificētajām problēmām. Lai veicinātu SAC “Pļaviņas” darbinieku vienotu izpratni par klientu sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas plānos atspoguļotās informācijas nozīmi, aicinu sazināties ar Labklājības ministrijas Metodiskās vadības un kontroles speciālistiem, lai saņemtu metodisko atbalstu un skaidrojumu par klientu dokumentu atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.

Lūdzu veikt nepieciešamās darbības cilvēktiesību nodrošināšanai SAC “Pļaviņas”, informējot tiesībsargu par rekomendāciju izpildi un par plānotajām aktivitātēm to izpildei (t.sk. norādot konkrētu laika periodu, kurā plānots izpildīt sniegtās rekomendācijas) līdz 2020. gada 1. maijam.

Pateicos par vizītes laikā SAC “Pļaviņas” administrācijas sniegto informāciju un sadarbību ar Tiesībsarga biroja pārstāvjiem.

Ar cieņu
tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu